

JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA XORIJIY DAVLATLARNING MAVJUD INFIRATUZILMASI

Jamoat xavfsizligi universiteti magistratura tinglovchisi

Ziyayev Jahongir Nurullayevich

Annotatsiya: Maqolada xorijiy davlatlarda jamoat xavfsizligini ta'minlashda mavjud infratuzilma, uning tuzilishi va samarali faoliyat yuritish tajribalari tahlil qilinadi. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalarni O'zbekiston amaliyotiga tadbiq etish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: jamoat xavfsizligi, infratuzilma, xorijiy tajriba, xavfsizlik tizimi, O'zbekiston.

Annotation: The article analyzes the existing infrastructure of public security in foreign countries, its structure, and effective operational practices. It also explores the possibilities of implementing advanced foreign experiences in Uzbekistan.

Keywords: public security, infrastructure, foreign experience, security system, Uzbekistan.

Аннотация: В статье анализируется существующая инфраструктура обеспечения общественной безопасности в зарубежных странах, её структура и эффективные методы функционирования. Также рассматриваются возможности применения передового зарубежного опыта в Узбекистане.

Ключевые слова: общественная безопасность, инфраструктура, зарубежный опыт, система безопасности, Узбекистан.

“Jamiyatimizda jamoat xavfsizligini ta'minlash - qonun ustuvorligini mustahkamlash, har bir fuqaroning huquq va erkinliklarini samarali himoya qilish, yangi xavf-xatarlar va tahdidlarga qarshi chidamli tizimlarni shakllantirish bilan uzviy bog'liqdir.”

KIRISH

Ozirgi globallashuv va axborot asrida jamoat xavfsizligini ta'minlash masalasi har bir davlatning barqaror rivojlanishi, fuqarolarning tinch hayoti va huquqlarini himoya qilishda eng muhim ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Dunyoda sodir bo'layotgan siyosiy, ijtimoiy va ekologik o'zgarishlar, terrorizm, ekstremizm, kiberjinoyatlar, tabiiy va texnogen ofatlar kabi xavf-xatarlar davlatlardan xavfsizlik sohasida zamonaviy, ishonchli va tezkor infratuzilmalarni shakllantirishni talab etmoqda[1].

Bugungi kunda rivojlangan xorijiy mamlakatlarda jamoat xavfsizligi tizimining samaradorligini ta'minlovchi ilg'or infratuzilma elementlari — raqamli boshqaruv tizimlari, videokuzatuv tarmoqlari, “aqlli shahar” (smart city) texnologiyalari, tezkor axborot almashish platformalari, favqulodda vaziyatlarda tezkor javob berish xizmatlari va jamoat tartibini ta'minlashda aholining faol ishtirokini rag'batlantiruvchi modelllar samarali faoliyat ko'rsatmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda jamoat xavfsizligini mustahkamlash, fuqarolarning osoyishtaligi va huquqiy himoyasini ta'minlash bo'yicha keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda[2].

Asosiy qism.

Bugungi kunda jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasida infratuzilma konsepsiyasi an'anaviy fiziki qurilmalar (politsiya bo'limlari, yong'in stansiyalari, qo'riqxona tarmoqlari)dan kengroq - raqamli, tarmoqli, global bog'langan tizimlarga o'tmoqda. Masalan, bir necha davlatlar favqulodda vaziyatlarda ham uzluksiz axborot almashish imkoniyatini ta'minlovchi “kritik kommunikatsiya” platformalarini joriy qilyapti.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt, video-analitika va kvant hisoblash platformalarining jamoat xavfsizligi infratuzilmasiga integratsiyasi ortib bormoqda. Masalan, real-vaqt rejimida yuzni aniqlash, termal kameralar va “aqlli shahar” (smart city) sensorlari orqali xavf-xatarni oldindan aniqlash va tezkor javob berish tizimlari rivojlanmoqda.

Bundan boshqa, davlatlararo hamkorlik va xavfsizlik diplomatiyasi infratuzilma tarkibida muhim o'rin olmoqda-bir necha davlatlar transchegaraviy jinoyat, terrorizm va kiber-xavfsizlikka qarshi birgalikda harakat qilish uchun maxsus jamoat xavfsizligi forumlari va platformalarni yaratmoqda[3].

Shuningdek, ma'lumotlar va xizmatlar infratuzilmasi (“digital public infrastructure”) jamoat xavfsizligi bilan bevosita bog'lanmoqda. Raqamli identifikatsiya tizimlari, birlashtirilgan axborot bazalari, onlayn xizmatlar orqali shaffoflik va fuqarolar ishtiroki oshmoqda - bu esa jamoat xavfsizligi infratuzilmasi sifatini oshirishi mumkin.

Ushbu yangiliklar bilan birga, infratuzilmani shakllantirishda quyidagi tendensiyalar ajralib turadi:

Xavf-xatarni oldindan aniqlash va monitoring qilish uchun sensorlar, dronlar, sun'iy intellektli kameralar.

Axborot tizimlari orqali turli xizmatlar (politsiya, favqulodda vaziyat, sog'liqni saqlash) o'rtasida tezkor integratsiya.

Fuqarolarni ham xavfsizlik jarayoniga jalb etish — mobil ilovalar, ijtimoiy platformalar orqali xabardorlik va hissadorlik.

Raqamli hukumat va ma'lumotlar infratuzilmasi bosqichi: identifikatsiya, biometrik tizimlar, davlat-xizmatlar ko'rsatishda innovatsiyalar.

Xalqaro hamkorlik, standartlar va xavfsizlik siyosatini infratuzilmaga singdirish - ya'ni faqat fiziki tizimlar emas, balki siyosiy va huquqiy platformalar ham[4].

Shunday qilib, jamoat xavfsizligini ta'minlash infratuzilmasi bugun faqat "ko'p kamera va patrul" emas, balki raqamli ham, tarmoqli ham, global ham kasb etmoqda. **Qozog'istonda** raqamli davlat xizmatlari va infratuzilma qurilishi tez sur'atda davom etmoqda: davlat xizmatlarining katta qismi raqamlashtirilgan.

Energetika sektori va boshqa muhim infratuzilmalarni kiberhujumlardan himoya qilish bo'yicha yangi chora-tadbirlar joriy etilmoqda: 2025 yil 10 sentabrda elektr stansiyalarini himoya qilish markazi tashkil etilishi e'lon qilindi.

Qirg'izistonda «Safe country» (Xavfsiz mamlakat) loyihasi doirasida video-kuzatuv va jamoat joylarida raqamli nazorat tizimlari kengaytirilmoqda.

Raqamli transformatsiya konsepti 2024-2028 yillarga mo'ljallangan bo'lib, infratuzilma, hukumat bulutli platformasi (G-cloud) va boshqa sohalarni qamrab olgan [5].

Hozirgi kunda O'zbekistonda jamoat xavfsizligini ta'minlash infratuzilmasi sezilarli darajada modernizatsiyalanmoqda. Masalan, davlat organlari va xalqaro hamkorlar tomonidan muhim ob'ektlar va kritik infratuzilmalar himoyasi bo'yicha treninglar o'tkazilmoqda — OSCE tomonidan tashkil etilgan uch kunlik kurslar orqali energetika tarmoqlari, transport tizimlari, aloqa markazlari va sog'liqni saqlash muassasalari xavfsizligini mustahkamlash yuklatilgan[6].

Bundan tashqari, raqamli infratuzilma va sun'iy intellekt texnologiyalari jamoat xavfsizligi kontekstida keng joriy etilmoqda. Misol uchun, barcha hududlarda "mahalla" darajasida tezkor choralar ko'rish uchun sun'iy intellekt va dron sensorlari asosidagi tizimlar ishlab chiqilmoqda[7].

Shu bilan birga, huquq-ni muhofaza qilish organlari va mahalliy jamoatchilik hamkorligida jinoyatchilik "qizil zonalar" deb belgilangan hududlarda maxsus patrul-postlar tashkil etilmoqda. Jinoyat xavfi yuqori hududlarda doimiy navbatchilik va «panika tugmalari» (panic buttons) o'rnatish orqali tezkor javob berish tizimi yo'lga qo'yilmoqda[8].

Bu yangilanishlar jamoat xavfsizligi infratuzilmasining nafaqat mavjud mexanizmlarini takomillashtirish, balki zamonaviy xavf-xatarlar - kiberxavfsizlik, sun'iy intellekt xatarlari, jamoatchilik ishtirokini kengaytirish - ga moslashishini anglatadi. Natijada, O'zbekistonda jamoat xavfsizligini ta'minlash infratuzilmasi an'anaviy patrul-tizimlardan farqli o'laroq - raqamli, tarmoqli va hamjamiyatga yo'naltirilgan modelga o'zgarib bormoqda.

O'zbekistonning huquqiy tizimida so'nggi yillarda jamoat xavfsizligini mustahkamlashga qaratilgan ko'plab o'zgarishlar kuzatilmoqda. Masalan, 2025 yil 28-may kuni Senat tomonidan "Majburiy choralar instituti takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonunchilik hujjatlariga o'zgartirishlar va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi.

Bu o'zgarishlar sud-huquq tartibida inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilishni kuchaytirish, huquqni muhofaza qilish organlari faoliyatini isloh qilish va jamoat ishonchini oshirishga qaratilgan.

Shuningdek, ommaviy tadbirlar tashkil etilishi va jamoat tartibini ta'minlash bo'yicha regulyator talablar ham kengaytirildi: 2024 yil 28 iyun "Toshkent shahrida" va 12 sentabr sanali qarorlar orqali jamoat xavfsizligi, tartib-intizomni mustahkamlash va favqulodda holatlarning oldini olish bo'yicha missiyalar aniq belgilandi.

Xususan, tadbir tashkilotchilariga texnik va maxsus vositalarni ta'minlash, evakuatsiya yo'llarini belgilash kabi qo'shimcha majburiyatlar yuklatildi.

Bundan tashqari, jinoyatchilikning oldini olish xizmatlari uchun huquqiy bazani takomillashtirish borasida ham ishlar olib borilmoqda. Masalan, «Yangi O'zbekiston» davridagi islohotlar doirasida Ichki ishlar vazirligi tarkibida jinoyat-oldini olish xizmatlarining huquqiy asoslari tahlil qilingan va maqolalarda kompleks tizimli takliflar berilgan.

Bu huquqiy hujjatlar jamoat xavfsizligini ta'minlovchi infratuzilmani yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, ma'muriy huquqbuzarliklar kodeksiga transport, metro va temiryo'l qatnovi, sayohat va transport tizimlarida xavfsizlik qoidalariga rioya qilish bo'yicha yangi jazo choralari kiritilishi taklif qilinmoqda.

Bu o'zgarishlar — infratuzilmaning huquqiy jihatdan mustahkamlanishiga va jamoat xavfsizligi uchun muhim sohalarning nazoratini kuchaytirishga qaratilgan.

Yuqoridagi yangilanishlar jamoat xavfsizligini ta'minlash infratuzilmasini nafaqat texnik va tashkiliy jihatdan, balki huquqiy me'yorlar orqali ham kuchaytirishni maqsad qilganligini ko'rsatadi. O'zbekistonda jamoat xavfsizligi tizimining ishonchliligi, qonun ustuvorligi va fuqarolar huquqlarining himoyasi jihatdan huquqiy asoslar tobora mustahkamlanmoqda[9].

Xulosa.

O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi infratuzilmasini huquqiy jihatdan mustahkamlash yo'lida sezilarli qadamlar qo'ydi. Avvalo, «Jamoat xavfsizligi konsepti» hamda 2022-2025 yillarga mo'ljallangan strategiya tasdiqlanishi bilan qonuniy asos yaratildi.

Shuningdek, aholi va jamoat joylarida xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha masshtabli huquqiy hujjatlar qabul qilindi, xususan 2024 yilgi majmualar: "masshtabli tadbirlar"ni tashkil etish va favqulodda holatlarni oldini olishga qaratilgan qarorlar.

Amalga oshirilayotgan huquqiy chora-tadbirlar-infratuzilmaning ham texnik, ham tashkiliy jihatdan yaxshilanishini qo'llab-quvvatlaydi; qonun ustuvorligini mustahkamlash hamda fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishni ta'minlashda muhim vosita bo'lmoqda. Misol uchun, jamoat xavfsizligi tizimining raqamlashtirilishi, monitoring markazlari tashkil etilishi, ichki ishlar va boshqa organlar tomonidan integratsiyalashgan huquqiy yondashuvlar qo'llanilmoqda.

Kelgusida, huquqiy bazani takomillashtirish, shaffoflikni oshirish, fuqarolarning xavfsizlik tizimidagi ishtirokini kuchaytirish orqali jamoat xavfsizligi

infratuzilmasini yanada mukammal qilish imkoniyatlari mavjud. Shu yo‘l bilan mamlakat ichida barqarorlik, ishonch va tinchlikni mustahkamlashga xizmat qiluvchi huquqiy infratuzilma hamda operatsion mexanizmlar yanada jonli bo‘ladi[10].

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. *O‘zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta’minlash strategiyasi*. toshkent: o‘zbekiston respublikasi prezidenti matbuot xizmati, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Qonunlar to‘plami. *Jamoat xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha qonunchilik hujjatlari*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2024.
3. United nations office on drugs and crime (Unodc). *public security and crime prevention guidelines*. vienna: unodc, 2022.
4. Osce. *Best Practices in Public Security Infrastructure in Central Asia*. Vienna: Osce, 2023.
5. Zokirov, A., & Tursunov, B. *Raqamli texnologiyalar va jamoat xavfsizligi*. Toshkent: Ilm-FAN, 2021.
6. European Union Agency for Law Enforcement Training (Cepol). *Advanced Policing and community safety in urban areas*. budapest: cepol, 2022.
7. Karimov, D. *Jamoat xavfsizligi va milliy infratuzilma: solishtirma tahlil*. Toshkent: Axborot va Texnologiyalar Nashriyoti, 2023.
8. International journal of security studies. *global trends in public safety infrastructure*. london: routledge, 2022.
9. World bank. *improving urban safety through smart technologies*. washington, d.c.: world bank, 2021.
10. Icnl (international center for not-for-profit law). *civic freedom and public safety: regulatory frameworks in central asia*. washington, d.c., 2023.